

Rizika v sociálním prostředí

The background is a solid teal color. In the lower half, there is a faint, semi-transparent illustration of two hands shaking, symbolizing agreement or partnership. The text is centered in the upper half.

V návaznosti na analýzu bezpečnostního prostředí a použitou metodiku se bezpečnostní rizika a ohrožení České republiky rozdělují na:

- vojenská rizika a ohrožení
- nevojenská rizika a ohrožení

Vojenská rizika a ohrožení

- svojí velikostí a rozsahem představují potenciální nebo přímé **ohrožení bezpečnosti České republiky** vojenskými silami a prostředky a při působení proti nim se vyžaduje operační nasazení ozbrojených sil, **aktivování celého bezpečnostního systému státu** nebo případná vojenská pomoc ze zahraničí

Vojenská rizika a ohrožení

Patří sem:

- rozsáhlý ozbrojený konflikt s velkým dosahem na životní zájmy státu, ale s nízkou pravděpodobností vzniku a dostatečně dlouhým časem výstrahy před jeho možným vznikem,
- regionální ozbrojený konflikt se střední pravděpodobností vzniku.

Nevojenská rizika a ohrožení

- činnosti směřující proti zájmům České republiky, které nejsou spojeny s použitím typicky vojenských prostředků;
- mohou vyvolat podstatné ohrožení zájmů občanů i státu v důsledku přírodních, ekonomických, vnitřních i mezinárodních sil, které však sami o sobě **nemůžou vyvolat ozbrojený mezistátní konflikt.**

Nevojenská rizika a ohrožení

- cílevědomě vyvolávané, řízené a koordinované (organizovaný zločin, terorismus, apod.)
- živelný, spontánní spouštěcí mechanismus a průběh (živelné pohromy, ekologické havárie, migrace v důsledku regionálního konfliktu, apod.)

Nekontrolovatelná migrace

- nelegální migranti pocházejí převážně z ekonomicky slabších zemí, jsou bez finančních prostředků, jde o sociálně odkázané skupiny osob a právě tyto se dopouštějí na území ČR různé protispolečenské činnosti, která je pro ne zdrojem obživy,
- předpoklad – rostoucí trend nelegálních migračních pohybů skrz území ČR (např. nestabilní situace na Balkáne).

Mezinárodní organizovaný zločin a terorismus

- promyšlené, politicky, nacionalisticky a nábožensky motivované násilí páchané na nevinných lidech,
- spolu s ním vzrůstají také aktivity jako např. šíření zbraní hromadného ničení, obchod se zbraněmi a drogami, dětmi a ženami, praní špinavých peněz.

Kriminalizace sociálních vztahů

- organizovaný zločin, který se projevuje v oblasti násilné kriminality, včetně vydírání, loupeží a vražd,
- vnitřní stabilitu státu ovlivňuje vzrůst ekonomické kriminality (podvody, zpronevěry majetku, daňové úniky) spolu s majetkovou kriminalitou (krádeže),
- patří sem: trestné činy se zbraní, výpalnictví, kriminalita máloletých a mladistvých, korupce, zneužívání postavení veřejných činitelů, rasismus.

Narušení informačních systémů

- informační pirátství a informační terorismus jako důsledek rozmachu informatizace společnosti může ohrozit všechny složky bezpečnosti České republiky.

Negativní demografický vývoj

- projevuje se v postupném poklese podílu práceschopného obyvatelstva k občanům důchodkového, neproduktivního věku a negativně ovlivňuje únosnost sociálního systému, který může ohrozit sociální stabilitu v státě.

Environmenální ohrožení

- spojené s narušováním životního prostředí; často překračující hranice států mohou bezprostředně ovlivňovat bezpečnost státu,
- patří sem i průmyslové a technologické havárie, přírodní katastrofy a pohromy, které svojí nepředvídatelností, charakterem a důsledkami představují permanentní nebezpečí ohrožení životů a majetku ve velkém rozsahu

Organizovaný zločin

- nejzávažnější riziko současného i budoucího světa, jedním z největších ohrožení stability, bezpečnosti, vývoje a prosperity občanské společnosti,
- způsob páchání úmyslné trestní činnosti skupinovou organizací, které hlavním cílem je dosahování maximálního finančního zisku nebo získání vplyvu na společenský život bez ohledu na použité prostředky.

Organizovaný zločin

Charakteristiky (konference OSN, 1994 Neapol):

1. Skupinová organizace, které cílem je páchaní zločinů.
2. Hierarchická stavba nebo osobnostní vztahy, které dovolují vůdcům kontrolu skupiny.
3. Kriminální aktivity – násilí, zastrašování nebo korupce slouží na produkci zisku nebo na kontrolu teritoria a trhu.
4. Praní špinavých peněz je prostředkem na podporu zločinecké aktivity.
5. Expanze do nových aktivit a aktivit mimo rámec národních hranic.
6. Spolupráce s ostatními zločineckými skupinami v rámci mezinárodního organizovaného zločinu.

Organizovaný zločin na území ČR

- Ruské organizované skupiny (Ukrajina, Rusko, Čečensko), kterých činnost je zaměřena především na vymáhání výpalného, krádeže a převoz kradených aut, prostituce, obchod se zbraněmi, vraždy na objednávku,
- Asijské organizované skupiny (Čína, Vietnam), specializované na pašování spotřebního tovaru, organizování nelegálního přistěhovalectví, obchod se zbraněmi,
- Balkánské organizované skupiny (Albánsko, Bulharsko, Turecko), zaměřené na obchod s drogami, krádeže a převozy aut, organizování nelegální migrace...

Terorismus

terror (lat.) = strach, hrůza;

terrere (lat.) = vyděsit, vystrašit;

Teror, resp. terorismus = nejostřejší forma násilí, hrůzovláda, vláda násilí, krutovláda, hrůza.

Definice terorismu

- použití násilí nebo vyhrožování soudržnou skupinou násilnických osob (ne vojáků ve vojně) za účelem politických zisků,
- naplánované, politicky nebo nábožensky motivované násilí, směřující proti civilním a jiným cílům, osobám nebo skupině osob, konané extrémistickými skupinami nebo jednotlivci s cílem zastrašit, způsobit značnou škodu nebo usmrtit osoby a tak dosáhnout politické, náboženské nebo jiné cíle.

Definice terorismu

- metoda vzbuzení strachu prostřednictvím opakovaných násilných aktů, vykonávaných tajným nebo skrytým způsobem – jednotlivci, skupinami či státními orgány z ideových, sociálních nebo politických důvodů, přičemž bezprostředné oběti násilí nejsou pravým objektem teroru. Nepravé objekty jsou lidé nebo technické systémy, obvykle vybírané náhodně z pravého objektu nebo záměrně (klíčový objekt). Pravým objektem je veřejnost a její instituce a hlavním cílem je ovlivňování (zastrašování, donucování)

Definice terorismu

- logický a spravedlivý odpor lidu proti státnímu terorizmu, kapitalizmu, rasizmu a sexismu,
- okamžitá spravedlnost, krutá a nezměnitelná,
- destrukce nejzranitelnějších osob vlády.

Typy terorismu

- **mezinárodní** – např. podpora teroristické skupiny jiným státem, útoky na příslušníka jiného státu, útok na diplomatickou misi,
- **vnitrostátní** – např. důsledek střetu dvou politických stran nebo zájmových skupin,
- **náboženský** – násilně prosazovaný náboženskou ideologií, která je součástí politiky daného státu,
- **počítačový** – zneužití počítačových systémů. Souvisí s cyber-terorismem (nezákonná činnost v prostoru datových sítí),

Typy terorismu

- **podvratný** – jeho cílem je vyvolat rozvrat na území protivníka. Jeho součástí je příprava a výcvik teroristů z různých států v specializovaných výcvikových táborech,
- **jadrový** – zaměřený na krádeže, obchod a přepravu jaderných materiálů. Jedna z nejnebezpečnějších forem terorismu,
- **extrémistický** – jeho ideologická argumentace je často založena na iracionální a emocionální argumentaci, která se vyznačuje hlubokou nenávistí a nesnášenlivostí vůči jiným etnickým a sociálním skupinám,

Typy terorismu

- **informační** – nezákonné pronikání do informačních systémů s cílem zničit, zneužít, ukradnout nebo změnit obsažené informace (metoda vedení informační a psychologické vojny),
- **ekoterorismus** – teroristické útoky a sabotáže na petrochemické farmaceutické biologické a chemické zařízení s cílem vzniku velkých ekologických havárií,
- **bioterrorismus** – využití biologických zbraní (baktérie, toxiny).

Komplexní terorismus

- Ohrožuje moderní, vysokotechnologizované společnosti nejrozvinutějších zemí světa tím, že využívá jejich potenciál proti nim,
- jeho vznik umožnili dva klíčové trendy:
  - rostoucí technologická schopnost malých skupin i jednotlivců ničit lidi a věci (využití internetu, zneužití technologií),
  - rostoucí zranitelnost ekonomik a technologických systémů vůči přesně zaměřeným útokům (vzájemná propojenost společností, koncentrace výrobních zařízení).

Cíle komplexního terorismu

- energetický systém, elektrická a plynová síť (vysoce výbušný potenciál),
- komunikační sítě (hackeři, viry)
- dopravné sítě a jejich uzly,
- chemické továrny,
- přepravované průmyslové škodliviny (cisterny),
- jaderné elektrárny, sklady jaderného odpadu,
- sklady pohonných hmot,
- zdroje pitné vody apod.

Kriminalita jako bezpečnostní riziko

- kriminalita (zločinnost) je stará jako lidstvo samo,
- je to vlastně porušování určitých společenských a právních norem,
- kriminalita se mění a vyvíjí (tak jako sociální profil pachatele od společenského outsidera k expertovi s vysokým společenským statusem, prestiží a vzděláním).

Historie kriminality

- 19. stor. – produkt, resp. riziko industriální společnosti; cena společnosti za pokrok, za zvýšení bohatství...
- před r. 1989 – přežitek, pozůstatek kapitalismu; individuální selhání, individuální jev hromadného výskytu, ale ne jev sociální,
- 80-tá léta – kriminalita se definuje jako jev sociálně podmíněný.

Definice kriminality

- souhrn činů sociálně podmíněných, které mají relativně hromadnou povahu, ve zvýšené míře ohrožují společnost a jsou vyhlášené platným zákonodárstvím za trestní činy,
- výskyt trestního chování nebo chování kriminálního, vyjádřený souhrnem trestních činů (trestněprávní definice),
- činnost porušující zákonnou nebo jinou normu chování a způsobující společnosti nebo jednotlivci ujmu (sociologická definice).

Struktura kriminality

- Kriminalita není jev homogenní, ale skládá se z velmi různorodých skupin protispolečenských konání. Při posuzování struktury kriminality je potřebné zohlednit:
  - typ kriminality,
  - demografický aspekt,
  - teritoriální aspekt,
  - urbanistický aspekt.

Typ kriminality

Druhy kriminality:

- všeobecná – majetkové, násilné, mravnostní trestné činy...,
- ekonomická – podvody, zpronevěry...,
- zůstávající – ublížení na zdraví z nedbanlivosti, dopravní nehody.

Formy kriminality:

- tradiční,
- organizovaná.

Demografický aspekt

- pohlaví,
  - věk,
  - sociální, resp. ekonomický status pachatele apod.
-
- využitelné na statistické zpracování kriminality za účelem preventivních, hlavně sociálních strategií.

Teritoriální aspekt

- prostorové rozložení kriminality na území státu podle regionů,
- index trestné činnosti vyjadřuje počet trestných činů (T), které připadají na určitý počet (N) obyvatelů středního stavu kriminogénního (staršího jako 15 let) obyvatelstva (S)

$$\text{ITČ} = \frac{T}{S} \cdot N$$

Urbanistický aspekt

- umožňuje analyzovat podíl obyvatelů urbanistických prostorů (měst a obcí) na celkové kriminalitě,
- => města jsou z hlediska kriminality rizikovější jako menší venkovské sídla (vyšší anonymita, vyšší koncentrace lidí, více materiálních hodnot...).